

Asia: VN/30511/2023

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö vientivetoista työmarkkinamallia ja sovittelujärjestelmän kehittämistä koskevista hallitusohjelmakirjauksista

Lausunnonantajan lausunto

1. Näkemyksenne Suomen työmarkkinamallin kehittämisestä.

Sen jälkeen, kun Elinkeinoelämän Keskusliitto lopetti työehtosopimuksista neuvottelun, jokainen työehtosopimusneuvottelukierros on ollut yhteisen linjan hakemista, mutta yhteisesti hyväksyttyä Suomen mallia ei ole löytynyt. Kulunut aika, noin 10 vuoden ajanjakso, osoittaa, että kaikkien tai edes keskeisten työehtosopimusosapuolten yhteistä mallia ei löydy ilman lainsäädännön tukea.

Nykyisen lainsäädännön puutteet kärjistyivät 10.5.2022 sovittelulautakunnan antamaan sovintoehdotukseen, jossa kunta-alalle rakennettiin palkankorotusohjelma, jonka keskeinen tavoite oli ylittää vientiteollisuuden kustannukset.

2. Näkemyksenne hallitusohjelmakirjauksesta, jonka mukaan: ”Laisa työriitojen sovittelusta säädetään, että palkantarkastusten yleistä linjaa ei voida ylittää valtakunnansovittelijan toimistosta tai sovittelulautakunnan toimesta annettavalla sovintoehdotuksella”.

Kirjaus on tärkeä ja se vahvistaa valtakunnansovittelijan noudattaman toimintalinjan.

2 a). Millä tavoin vientivetoisessa mallissa voitaisiin kohdentaa palkankorotuksia sellaisille aloille tai sellaisiin tehtäviin, joissa on palkkauksen kehittämistarpeita?

Paikallista sopimista lisäämällä saadaan joustoa Suomen jäykkään työmarkkinajärjestelmään. Työehtosopimukset eivät aseta kattoa työnantajien maksamille palkoille. Kun joustavuutta lisätään, myös työmarkkinamekanismit toimivat paremmin siten, että palkat liukuvat työn kysynnän ja tarjonnan mukaisesti.

3. Millaisessa menettelyssä työmarkkinaosapuolten yhteistä hyväksyntää nauttiva työmarkkinamalli olisi mahdollista valmistella?

Keskeinen ongelma on palkansaajapuolen toisistaan eriävät näkemykset. Mikäli keskeiset palkansaajajärjestöt saisivat pikaisesti aikaan yhteisen neuvotteluesityksen, joka johtaisi keskeisten

työnantajajärjestön kanssa yhteisymmärrykseen, voitaisiin asia ratkaista sopimalla. Tällainen prosessi ei saa kuitenkaan hidastaa käynnissä olevaa lainsäädäntöprosessia.

4. Onko työriitojen sovittelusta annettuun lakiin perustuvaa vapaaehtoista sovittelua tarpeellista kehittää? Voidaanko lakisääteisen sovittelujärjestelmän rinnalla kehittää liittojen keskinäistä sovittelujärjestelmää esimerkiksi työehtosopimusten rajariitojen ratkaisemiseksi (keskusjärjestöjen välinen/sisäinen konsiliaatio, vrt. vastaava menettely Ruotsissa)?

Vapaaehtoisen sovittelun kehittämiskokeiluja kannattaa tehdä ja arvioida tehtyjen kokeilujen toimivuutta.

5. Näkemyksenne työriitojen sovitteluinstituutioon kuuluvien toimijoiden (valtakunnansovittelija, sivutoimiset sovittelijat, sovittelulautakunta) merkityksestä ja roolista neuvotteluratkaisuun pääsemisessä ja työrauhan ylläpitämisessä. Kuinka lakisääteinen vientimalli vaikuttaisi sovitteluinstituution rooliin työmarkkinoiden toimivuuden edistämisessä ja työriitojen sovittelussa?

Valtakunnansovittelijan pitäisi pystyä valitsemaan ja vaihtamaan sivutoimisia sovittelijoita joustavammin. Pitkät määräaikaiset sovittelijan toimet jäykistävät tarpeettoman paljon sovittelua.

Lakisääteinen vientimalli lisäisi selkeyttä sovitteluinstituution rooliin.

6. Tulisiko sovittelun tueksi ja työmarkkinajärjestöjen yhteisen tilannekuvan muodostamiseksi edistää toimenpiteitä, joilla tuotetaan objektiivista tietoa työmarkkinoista, makrotaloudellisesta kehityksestä ja toimialakohtaisista olosuhteista? Jos kyllä, mitä nämä toimenpiteet voisivat olla?

Tarvitaan yhteinen pöytä, jossa olisi mukana työnantaja-, työntekijä- ja muiden organisaatioiden ekonomisteja keskustelemassa ja arvioimassa kestävästä palkankorotustasoa.

7. Muut mahdolliset kommentit.

Helsingin pormestari, ekonomisti Juhana Vartiainen kirjoitti 22.12.2023 Helsingin Sanomien Mieliopide-osastolle erinomaisen analyysin vientivetoisen palkkamallin hyödyistä palkkavaateiden hillinnässä. Hänen analyysiinsä on helppo yhtyä.

Mutru Juha
Satamaoperaattorit ry